

Tēze: Akciju sabiedrības statūtos fiksētais reģistrētais pamatkapitāls maksātnespējas procesā nav piedzenams no akcionāra, ja akciju sabiedrība fiksēto reģistrēto pamatkapitālu nav izveidojusi, izlaižot akciju sabiedrības akcijas (likuma „Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju” 66.panta pirmās daļas 2.punkts).

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Civillietu departamenta

2006.gada 6. decembra

SPRIEDUMS

Lietā Nr. SKC – 669

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

sēdes priekšsēdētājs senators M.Dudelis,

senatori I.Fridrihsons un R.Namatēvs,

piedaloties maksātnespējīgās akciju sabiedrības „Izglītība” administratora pārstāvim E.E. un Jelgavas Spīdolas ģimnāzijas pārstāvim Ē.S.,

izskatīja atklātā tiesas sēdē maksātnespējīgās akciju sabiedrības „Izglītība” administratora kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 16.maija spriedumu maksātnespējīgās akciju sabiedrības „Izglītība” (turpmāk tekstā MAS „Izglītība”) administratora prasībā pret Jelgavas Spīdolas ģimnāziju par neieguldītā pamatkapitāla Ls 5000 piedziņu.

Noklausoties senatora R.Namatēva ziņojumu, administratora pārstāvja E.E. paskaidrojumu, ka spriedums atceļams, atbildētāja pārstāvja Ē.S. paskaidrojumu, ka spriedums atstājams negrozīts, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

k o n s t a t ē j a

Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā 1991.gada 6.jūnijā tika reģistrēta AS „Izglītība”, bet 1996.gada 4.aprīlī – statūti jaunā redakcijā.

Statūtu 5.punkts reglamentēja sabiedrības pamatkapitālu, nosakot, ka dibināšanas pamatkapitāls ir Ls 5000 un tas sadalīts 20 parastajās akcijās ar vienas akcijas nominālvērtību Ls 250, bet reģistrētais pamatkapitāls – Ls 25 000, kas jāizveido 5 gadu laikā no statūtu reģistrācijas brīža.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 12.novembra spriedumu a/s „Izglītība” pasludināta par maksātnespējīgu no 2004.gada 17.septembra un tās administrators cēlis prasību pret Jelgavas Spīdolas ģimnāziju par Ls 5000 piedziņu.

Pamatojoties uz likuma „Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju” 66.panta pirmās daļas 2.punktu, prasītājs norādījis, ka viens no a/s „Izglītība” dibinātājiem un 4 akciju īpašniekiem bija Jelgavas Spīdolas ģimnāzija, kura 2002.gada 11.februārī iegādājās vēl vienu akciju. Ģimnāzija, kurai pieder 5 akcijas, nav veikusi ieguldījumu pamatkapitālā Ls 5000 apmērā, jo kopsummā bija jāiemaksā Ls 20 000, t.i., katras akcijas turētājam Ls 1000.

Jelgavas tiesa kā pirmās instances tiesa 2006.gada 30.janvārī un Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija kā apelācijas instances tiesa 2006.gada 16.maijā prasību noraidīja.

Civillietu tiesas kolēģija atzina, ka saskaņā ar likuma „Par akciju sabiedrībām” 38.panta pirmo daļu pamatkapitālu drīkst palielināt vai samazināt ar akciju sabiedrības pilnsapulces lēmumu. Taču pilnsapulces lēmums par pamatkapitāla palielināšanu nav pieņemts un akcionāriem nebija un nav pienākums veikt ieguldījumus sabiedrības pamatkapitālā. Bez tam Jelgavas Spīdolas ģimnāzijai no 2003.gada 5.jūnija nepieder 5 akcijas sakarā ar 3 akciju atsavināšanu un nav pamata prasīt iemaksu Ls 5000.

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniedzis MAS „Izglītība” administrators, lūdzot spriedumu lietā atcelt.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka tiesa nepareizi interpretējusi likuma „Par akciju sabiedrībām” 20.panta piekto un sesto daļu kopsakarībā ar 38.panta pirmo daļu. Tiesa kļūdaini secinājusi, ka bez pilnsapulces 1996.gada 19.marta lēmuma par reģistrētā pamatkapitāla palielināšanu līdz Ls 25 000 vēl nepieciešams atsevišķs lēmums par pamatkapitāla palielināšanu.

Tiesa, norādot, ka atbildētājs pilnvarojis atbalsts fondu „Spīdola” no 5 akcijām atsavināt 3 akcijas, nav izvērtējusi fonda tiesības pārdot akcijas. Tiesa nepamatoti uzskatījusi pirkuma līgumu par tiesisku, jo pilnvara fondam izdota visticamāk tiesvedības gaitā.

Pārbaudot sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts u z s k a t a , ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Akciju sabiedrība „Izglītība” Uzņēmumu reģistrā reģistrēta 1991.gada 6.jūnijā atbilstoši Latvijas Republikas 1990.gada 5.decembra likuma „Par akciju sabiedrībām” prasībām.

Taču Latvijas Republikas Augstākā padome 1993.gada 18.maijā pieņēma jaunu likumu „Par akciju sabiedrībām”, kura 20.pants reglamentēja akciju sabiedrības pamatkapitālu, nosakot, ka akciju sabiedrībai ir dibināšanas pamatkapitāls, reģistrētais pamatkapitāls, izsludinātais pamatkapitāls, parakstītais pamatkapitāls un apmaksātais pamatkapitāls (20.panta pirmā daļa).

Saskaņā ar šā panta trešo daļu minimālais dibināšanas pamatkapitāls tika noteikts Ls 5000, bet panta ceturtnā, piektā un sestā daļa noteica, ka reģistrētā pamatkapitāla lielumu nosaka akciju sabiedrības statūtos un tas nedrīkst būt mazāks par Ls 25 000, kas sabiedrībai jāizveido piecu gadu laikā no sabiedrības reģistrācijas brīža.

Vienlaicīgi Latvijas Republikas Augstākā padome 1993.gada 18.maijā pieņēma arī lēmumu „Par Latvijas Republikas likuma „Par akciju sabiedrībām” spēkā stāšanās kārtību”, ar kuru atzina ne tikai par spēku zaudējušu 1990.gada 5.decembra likumu „Par akciju sabiedrībām”, bet gan ar norādītā lēmuma 3. un 4.punktu arī noteica, ka akciju sabiedrībām, kuras nodibinātas atbilstoši Latvijas Republikas 1990.gada 5.decembra likuma „Par akciju sabiedrībām” prasībām, līdz 1993.gada pārskata apstiprināšanai minimālais dibināšanas pamatkapitāla lielums jāpalielina līdz 1993.gada 18.maija likuma „Par akciju sabiedrībām” 20.panta trešajā daļā noteiktam lielumam, bet reģistrētais pamatkapitāla lielums jāizveido līdz 20.panta piektajā daļā noteiktajam apmēram piecu gadu laikā no 1993.gada 18.maija likuma spēkā stāšanās dienas.

Atbilstoši iepriekš norādītajām tiesību normām akciju sabiedrība „Turība” statūtu 5.punktā arī noteica dibināšanas pamatkapitālu Ls 5000 un reģistrēto pamatkapitālu Ls 25 000.

Noraidot prasību, apelācijas instances tiesa piemērojusi likuma „Par akciju sabiedrībām” 38.panta pirmo daļu, kas noteica, ka pamatkapitālu drīkst palielināt ar akciju sabiedrības pilnsapulces lēmumu, atzīstot, ka akciju sabiedrības pilnsapulces lēmums par pamatkapitāla palielināšanu netika pieņemts.

Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesa norādīto materiālo tiesību normu iztulkojusi un piemērojusi pareizi.

Pamatkapitāls ir nauda un citas mantiskas vērtības, kas nepieciešamas akciju sabiedrības darbības uzsākšanai un tās statūtos noteikto mērķu sasniegšanai, un to veido visu sabiedrības izlaisto akciju nominālvērtību kopsumma. Turpretī reģistrētais

pamatkapitāls ir kapitāls, kas nepieciešams akciju sabiedrībai savas darbības programmas realizēšanai un kas tiek fiksēts sabiedrības statūtos (likuma „Par akciju sabiedrībām” I nodaļa).

Atbilstoši Augstākās padomes 1993.gada 18.maija lēmuma „Par Latvijas Republikas likuma „Par akciju sabiedrībām” spēkā stāšanās kārtību” 4.punktam reģistrētais pamatkapitāla lielums bija jāizveido 5 gadu laikā no likuma spēkā stāšanās dienas.

Akciju sabiedrības darbības reģistrētā pamatkapitāla izveidošanai līdz statūtos fiksētajam lielumam nesaraucjami saistītas ar likuma „Par akciju sabiedrībām” 38.panta pirmo daļu, kas noteica, ka pamatkapitālu drīkst palielināt ar akciju sabiedrības pilnsapulces lēmumu, jo sabiedrības statūtos fiksētais reģistrētais pamatkapitāls pats par sevi nedod pamatu uzskatīt, ka notikusi pamatkapitāla palielināšana.

Norādītā likuma 39.pants noteica pamatkapitāla palielināšanas veidus:

- 1) iesaistot papildu kapitālu;
- 2) pārveidojot daļu no sabiedrības uzkrātā kapitāla par tās pamatkapitālu;
- 3) pārveidojot izlaistās obligācijas par akcijām;
- 4) aizstājot akciju sabiedrības parādus ar tās akcijām.

Šo likumā noteikto pamatkapitāla palielināšanas veidu realizācija saistīta ar akciju emisiju, kā to noteica likuma „Par akciju sabiedrībām” 40., 41., 41.¹pants, bet likuma 42.pants reglamentēja kārtību, kādā emitējamas jaunas akcijas, paredzot kā pamatu akciju emisijai akcionāru pilnsapulces lēmumu.

Taču a/s „Turība” neveica darbības, lai statūtos fiksēto reģistrēto pamatkapitāla lielumu izveidotu līdz likumā noteiktajam minimālajam apmēram, neizlaižot jaunas akcijas, t.i., neveica ieguldījumus pamatkapitālā.

Norādīto darbību neveikšana nav saistāma ar likuma „Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātspēju” 66.panta pirmās daļas 2.punkta hipotēzi par ieguldījumu piedziņu no akcionāriem, kuri nav pilnībā samaksājuši par savām akcijām, jo tās vispār netika izlaistas, kas izslēdz prasības apmierināšanu uz celtās prasības pamata.

Kasatora norādījumi kasācijas sūdzībā par nepamatotu tiesas atzinumu attiecībā uz 3 akciju atsavināšanu arī nedod pamatu atcelt spriedumu lietā, jo prasība noraidīta sakarā ar to, ka ar akcionāru pilnsapulces lēmumu netika veiktas darbības statūtos fiksētā reģistrētā pamatkapitāla izveidošanai, neizlaižot akcijas.

Bez tam atbildētājam atsavinot 2003.gada 30.jūnijā 3 akcijas SIA „Biznesa augstskola „Turība”, apelācijas instances tiesa pareizi norādījusi, ka atbildētājam vairs nepieder 5 akcijas, jo pirkuma līgums nav atzīts par spēkā neesošu.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norāde, ka pilnvarojums Jelgavas Spīdolas ģimnāzijas sabiedriskajam atbalsta fondam „Spīdola” tapis iztiesāšanas procesā, ir pieņemums, uz kura pamata nevar atcelt spriedumu lietā.

Līdz ar to apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 16.maija spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

Sēdes priekšsēdētājs senators

M.Dudelis

senatori

I.Fridrihsons

R.Namatēvs